

Модель арт-терапії в соціальній роботі з особами з інвалідністю ґрунтується на підході активізації творчого потенціалу людей з обмеженими можливостями здоров'я для вирішення їх проблем. Головними суб'єктами виступають соціальні служби, об'єктами є люди з обмеженими можливостями здоров'я [5, с. 198].

До основних принципів в даній моделі можна віднести: - принцип недерективності; арт-терапевт не повинен втручатися або щось радити особі з інвалідністю в процесі творчої діяльності; - принцип конфіденційності; полягає в тому, що арт-терапевт не повинен розголошувати інформацію про особу з ким працює; - принцип толерантності; полягає в толерантному ставленні один до одного; - принцип гуманізму; в даному випадку, людина є вищою цінністю; - принцип комунікативності; передбачає взаємодію (спілкування) арт-терапевта та особи [3, с. 50].

Отже, соціальна робота з людьми, що мають функціональні обмеження в сучасних умовах розвитку українського суспільства виконує одну із надзвичайно важливих соціальних функцій – надання соціального захисту, підтримки, супроводу, корекції та реабілітації осіб з інвалідністю, що забезпечує їх інтеграцію до суспільства. Метод арт-терапії є, унікальним методом роботи з людьми що мають функціональні обмеження, оскільки вона не вимагає наявності художніх здібностей і навичок. Також дозволяє, особам з інвалідністю самостійно включитися в суспільне життя, бути членом суспільства. Більшою мірою арт-терапія спрямована на те, щоб людина могла висловити свої емоції, внутрішні переживання через будь-які види спонтанної творчості.

Список використаних джерел

1. Закон України № 2961-IV від 6 жовтня 2005 р. «Про реабілітацію інвалідів в Україні». Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2961-15/page>
2. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України (щодо соціального захисту осіб з інвалідністю)» від 19.12.2017 № 2249-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2581-19#Text>
3. Капська А.Й. Актуальні проблеми соціально-педагогічної роботи (модульний курс дистанційного навчання). А. Й. Капська, О. В. Безпалько, Р. Х. Вайнола; за заг. ред. А. Й. Капської. Київ. 2002. 164 с.
4. Лукашевич М. П. Соціальна робота (теорія і практика): підручник. М. П. Лукашевич, Т. В. Семигіна. Київ. Каравела, 2009. 368 с.
5. Садова І. І. Арт-терапія як сучасний метод у системі соціальної роботи педагога з дітьми з порушеннями психофізичного розвитку. Актуальні питання корекційної освіти. 2012. Вип. 3. С. 197 - 205.

Мекшун А. Д.,

кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедра соціальної роботи
Національний університет «Чернігівська політехніка» (м. Чернігів, Україна)

Саннікова Г. О.,

здобувач вищої освіти 3 курсу, група СР-181
Національний університет «Чернігівська політехніка» (м. Чернігів, Україна)

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ З ЛЮДЬМИ ПОХИЛОГО ВІКУ

На сьогодні старіння населення, як в Україні, так і у всьому світі, є глобальною тенденцією. За даними Організації об'єднаних націй Україна входить не лише до списку країн, населення яких до 2050 року скоротиться більше ніж на 20%, але й до країн, в яких за прогнозом з роками посилюватиметься проблема старіння, пов'язана з падінням народжуваності. Як відомо, якщо середній рівень народжуваності в країні падає нижче

показника 2,1, це призводить до того, що молоді буде ставати менше ніж людей похилого віку і кількість населення країни починає скорочуватись [5]. У соціальному контексті це сприяє тому, що держава збільшуватиме витрати на соціальну допомогу, виплату пенсій та охорону здоров'я. Не зважаючи на підтримку з боку держави, попит на соціальну допомогу з боку людей похилого віку значно перевищує той обсяг допомоги, який можуть надати сучасні соціальні служби.

Наразі, пандемія істотно змінила соціальну реальність, внівши корективи в суспільну свідомість, в уявлення про повсякдення соціальної практики включаючи роботу з людьми похилого віку. «Коронавірус є причиною страждань людей похилого віку в усьому світі», - підкреслюється в звіті ООН, опублікованому в травні минулого 2020 року і присвяченому впливу Covid-19 на людей похилого віку. Як вказується в доповіді, «пандемія посилила відчуття покинутості й самотності у тих, хто і без того в силу віку знаходиться в хиткому положенні. Санітарна криза підсилила у них переконаність у тому, що вони стали тягарем і тягарем як для своїх рідних і близьких, так і для друзів і знайомих. Посилилася і ступінь їх занепокоєння щодо того, що суспільство в цілому схильне сприймати найстарших своїх членів в негативному світлі» [1].

Відтак, дослідження шляхів вирішення соціальних проблем людей похилого віку в сучасних умовах набуває особливої актуальності.

Мета дослідження, висвітлити основні напрямки соціальної роботи з людьми похилого віку в умовах сьогодення.

Літніми людьми за класифікацією Всесвітньої організації охорони здоров'я вважаються люди, які досягли пенсійного віку і до 75 років. Цей період характеризується зниженням життєвої активності і часто розглядається як кризовий період в житті людини, оскільки в цьому віці змінюється самовідчуття людини, у нього знижується самооцінка, з'являється невпевненість у власних силах [3, с. 17].

Проблемі покращення потенціалу соціальної роботи з людьми похилого віку приділяється значна увага з боку фахівців. Різні концепції цієї проблеми розглядали Каммінз, Генрі, Шапіро, Яцемірська та ін. Але незважаючи на заслуговуючу увагу діяльність спеціалістів в даному напрямі, питання належної організації соціальної роботи в спеціальних закладах для людей похилого віку і досі залишається до кінця не вирішеним.

Проблеми людей похилого віку можна розділити на три групи, в залежності від розглянутої області: соціальні, сімейні та особисті.

Зміна соціального статусу людини в старості, викликана, перш всього, припиненням або обмеженням трудової діяльності, зміною ціннісних орієнтирів, самого способу життя і спілкування, а також виникненням різних труднощів як в соціально-побутовій, так і в психологічній адаптації до нових умов, диктує необхідність вироблення і реалізації специфічних підходів, форм і методів соціальної роботи з літніми людьми.

Важливою соціальною проблемою літніх людей є і поступове руйнування традиційних сімейних підвалин, що призвело до того, що старше покоління не займає почесне чільне становище. Дуже часто літні люди взагалі живуть окремо від сімей, і тому їм буває не під силу справлятися зі своїми нездужаннями і самотністю, і якщо раніше основна відповідальність за літніх лежала на сім'ї, то зараз її все частіше беруть на себе державні та місцеві органи, установи соціального захисту [2, с. 16].

Соціальна робота з тими, хто обтяжується своєю самотністю, може полягати в залученні їх в групи самопомоги, клубну роботу, організації центрів денного перебування, допомога по дому, або влаштування в стаціонарні установи.

Тому система соціально-психологічного супроводу людей похилого віку має включати наступні види робіт:

1. Інформаційну (спрямована на інформування соціальних працівників про попередження виникнення самотності у людей похилого віку).

2. Профілактичну (спрямована на формування прагнення до співпраці людей похилого віку з соціальними працівниками та психологами щодо виявлення та усунення проблем,

формування впевненості у власній соціальній придатності та відновлення поведінкової активності людей похилого віку).

3. Діагностичну (спрямована на вивчення індивідуальних особливостей особистості людей похилого віку та їх стосунків близькими родичами(дітьми, внуками)з погляду літніх людей).

4. Консультативну (спрямована на підвищення психологічної культури людей похилого віку, родичами і соціальними працівниками).

5. Корекційну (спрямована на подолання виникнення самотності та усунення відхилень у функціонуванні емоційної сфери).

6. Реабілітаційну (реабілітаційна робота з людьми похилого віку після виходу на пенсію).

7. Роботу з родичами (організована за допомогою консультацій. Важливо пояснити родичам людей похилого віку, що соціальна підтримка дозволяє літнім відчувати себе компетентними [4, с. 178].

Люди похилого віку зіштовхуються з багатьма проблемами, що лежать в площині економічного, побутового, психологічного, медичного, соціального обслуговування.

Визначаючи види соціальної роботи з людьми похилого віку, стає зрозумілим, що соціальна робота з даною віковою групою здійснюється не завжди ефективно, і не на достатньому рівні через відсутність обґрунтованих стратегій обслуговування та обмеження соціально-економічних можливостей держави забезпечити достатніми ресурсами цей напрям діяльності. Зауваживши викладене, можна зробити висновок, що дані проблеми потребують подальшого наукового дослідження і розроблення нових стратегій та форм обслуговування людей похилого віку.

Список використаних джерел

1. Аналитическая записка: Влияние COVID-19 на пожилых людей. Объединенные Нации. URL: https://www.un.org/sites/un2.un.org/files/old_persons_russian.pdf (дата звернення: 05.05.2021).

2. Балдинюк О. Д. Соціальна робота з людьми похилого віку. *Актуальні проблеми підготовки фахівців соціальної сфери: матеріали Всеукраїнських науково-методичних семінарів* (18 квітня та 26 квітня 2018 р.). Умань : ПВКП «АЛІМІ», 2018. С. 13- 17.

3. Здоровье пожилых: доклад комитета экспертов ВОЗ. Женева: ВОЗ, 1992. URL: https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/90016/WHO_TRS_779_rus.pdf?sequence=1&isAllOwed=y (дата звернення: 05.05.2021).

4. Раєвська, Я. М., Мишевська Н. Л. Соціальна допомога людям похилого віку. *Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка*. Серія: Соціально-педагогічна 30 (2018). 175 - 187 с.

5. World Population Prospects 2019: Data Booklet. URL: https://population.un.org/wpp/Publications/Files/WPP2019_DataBooklet.pdf (дата звернення: 05.05.2021).

Мекшун А. Д.,

кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри соціальної роботи
Національний університет «Чернігівська політехніка» (м. Чернігів, Україна)

Скирда О. Д.,

здобувачка вищої освіти 3 курсу, група СР-181
Національний університет «Чернігівська політехніка» (м. Чернігів, Україна)

ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ З ЛЮДЬМИ, ЯКІ МАЮТЬ СУЇЦИДАЛЬНІ НАМІРИ

Суїцид - одна з вічних проблем людства, оскільки дане явище існує стільки ж, скільки існує на Землі людина. Однак в новому столітті в цивілізованих країнах відзначається